

І. Д. Фаріон,

д-р філол. наук, доц.,

Національний університет «Львівська політехніка»,

професор катедри української мови

ЛІБЕРАЛЬНО-ГІБРИДНА МОДЕЛЬ МОВНОГО ПИТАННЯ В ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ДЕРЖАВНОЇ»

У статті розкрито суть щойно ухваленого мовного закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Закон проаналізовано крізь призму ліберально-гібридної моделі розв'язання мовного питання в Україні. Доведено, що ліберально-гібридна модель не сприяє деколонізації України, а затримує її несамотійний розвиток.

Ключові слова: мовне питання, ліберально-гібридна модель, національна модель, мовний закон, квотувальний принцип.

Мовне питання в Україні – це не питання комунікації, а питання влади та національної екзистенції. Багатостолітній статус України як колонії призвів до колоніального становища мови титульної нації, проте, попри надскладні суспільно-політичні обставини, саме мова заступила собою відсутність суверенної держави і забезпечила умови для відродження українців як етнонації. Науковий розгляд цієї проблеми в мовному законодавчому полі має виняткову актуальність для деколонізації України.

Якщо сучасна мовна політика як об'єкт соціолінгвістики знайшла своє відображення в низці аналітичних розвідок, зокрема Л. Масенко, Г. Мацюк, В. Кулика, О. Калитовської, Ю. Бестерс-Дільгер та ін. [7; 8; 6; 5; 1; 10], то щойно ухвалений мовний закон «Про функціонування української мови як державної» ще не мав доглибного соціолінгвального аналізу.

Наша мета – розкрити суть цього закону як показовий продукт ліберально-гібридної моделі розв'язання мовного питання в Україні. Задля цього формулюємо завдання: показати ліберально-гібридну сутність базових статей закону; довести вторинність мовного закону через системне відсилання до інших законів; розтлумачити прикінцеві та перехідні положення як спосіб відтермінування дії закону на роки.

У процесі аналізу використовуємо соціолінгвальний метод, що полягає в синтезі суспільно-ментальних та суто мовних чинників, а також описовий метод у розкритті позамовних політичних обставин, що впливають на характер та зміст закону.

25 квітня 2019 року після двох місяців розгляду 2 тисяч 59 правок закон *«Про забезпечення функціонування української мови як державної»* підтримали 278 депутатів [4]. Лише фракція *«Опозиційний блок»* в повному складі голосувала *проти*. Набуває він чинності за два місяці від дня опублікування, проте за винятком значної кількості статей. Чи справді цей закон деколонізує Україну? Чи цей закон є *національною моделлю* розв'язання мовного питання в Україні чи все-таки *ліберально-гібридною*?

Його вступна декларативна частина має виразно національно зорієнтований характер, про що свідчить її базування на *«Концепції державної мовної політики»* (2010 р.) [12] і характерна суспільно-політична термінологія в преамбулі та загальних засадах: мова – *«гарантія збереження ідентичності»*, *«визначальний чинник і головна ознака ідентичності української нації»*, *«базовий системоутвірний складник української громадянської нації»*, *«інструмент єднання суспільства»*, є *«мовою міжетнічного спілкування в Україні»*; *«державотворча і консолідаційна функція української мови»*, *«її роль в забезпеченні територіальної цілісності та національної безпеки України»*, *«верховенство української мови як єдиної державної мови»*.

Вперше наголошено, що мета закону – *«створення належних умов для забезпечення і захисту мовних прав і потреб українців»*, на відміну від попередніх мовних законів, а також Конституції України, де обов'язково в невіддільній прив'язці з українською мовою йдеться про мови нацменшин. Не менше важливою для деколонізованого дискурсу закону є апелювання до історичного минулого як *«багатовіковою асиміляційною політикою колонізаторів та окупантів»*, що призвели до *«деформацій національного мовно-культурного і мовно-інформаційного простору»*.

Серед декларативних новацій закону суто лінгвістичні приписи: *«вживання замість іношомовних українських слів, словосполучень і термінів у разі, якщо в українській мові існують рівнозначні відповідники»*, *«запобігання вульгаризації української мови та змішування її з іншими мовами»*, *«популяризація діалектів і говірок української мови та її збереження»*.

Вперше закон передбачає створення окремого мовного органу *«Національну комісію зі стандартів державної мови»* (ст. 43), запроваджує посаду *Уповноваженого із захисту державної мови* (ст. 49) та передбачає штрафи за порушення відповідних статей (прикінцеві та перехідні положення). На жаль, із закону вилучено розділ про мовну інспекцію, що логічно доповнювала каркас мовного закону національного, а не ліберально-гібридного типу.

Проте позитиви цього закону та його декларативні вербально-термінологічні посили значною мірою лише ширма, за якою криється його ліберально-гібридна сутність. Вона полягає у трьох площинах: у змісті базових статей закону; у вторинності мовного закону, що системно відсилає до інших законів; у прикінцевих та перехідних положеннях, що відтермінують дію закону не просто на місяці, а на роки.

1. Про гібридність змісту базових статей закону.

У ст. 8, п. 2 (*Мова документів, що посвідчують особу громадянина України*) йдеться про право громадян, *«рідна мова яких відмінна від української»*, *«на транскрибований запис своїх прізвища та імені відповідно до своєї національної традиції в документах, що посвідчують особу громадянина України»*, що повторено і в ст. 40, п. 2 цього закону. Таке право слід приписувати лише за умовинаписання

питомого антропоніма поряд із українською транслітерацією, що мало б посилити державний статус української мови у сфері національної антропоніміки.

Неможливо збагнути, на якій підставі після першого читання законопроекту ст. 9, п. 2 (*Особи, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків*) з переліку обов'язкового застосування державної мови під час виконання службових обов'язків **зникли** народні депутати України, але підлягають такому обов'язкові депутати Верховної ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад та ін.!

Три наступні статті закону поєднані терміном, почерпнутим із радянського Закону «Про мови в Українській РСР» 1989 року, «*мова, прийнятна для сторін*» [9, с. 145–147, 149]. Йдеться про застосування такої моделі внутрішньо державної комунікації в органах правопорядку (ст. 16, п. 2) (поряд із прийнятою нашою пропозицією залучення перекладача), у сфері обслуговування споживачів (ст. 30, п. 3), у сфері охорони здоров'я (ст. 33, п. 2) – за умови лукавого зазначення у п. 1 всіх цих статей, що мовою «*в органах правопорядку, розвідувальних органах, державних органах спеціального призначення з правоохоронними функціями*», «*мовою обслуговування споживачів*», «*у сфері охорони здоров'я, медичної допомоги та медичного обслуговування*» є державна мова.

Проте кульмінацією постколоніальної моделі мовного питання в цьому законі є освітня стаття, лукаво названа «*Державна мова у сфері освіти*», що складається аж із дев'яťох пунктів, більшість із яких виконує функцію обмеження державного статусу української мови і запровадження в навчальний процес мов національних меншин не як окремих предметів, а як мови навчання. Інакше кажучи, це реанімація радянської моделі мовної політики в освіті: «*Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини України. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідної національної меншини України поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням державною мовою*» (ст. 21, п. 1).

Пропозиції націоналістичних сил про навчання по всій освітній вертикалі – від дошкільної до вищої школи – лише державною мовою **не враховано**. Не враховано також пропозиції навчатися мовами національних меншин у недільних чи суботніх школах (відповідно до 53 ст. Конституції) та рішення Конституційного Суду України від 14.12.1999 р. У п. 3 йдеться про виправлення показово колоніального пункту в законі «Про вищу освіту» (автор цієї правки Л. Гриневич) про право зовнішнього незалежного оцінювання та вступних випробувань мовами національних меншин і здійснення цього процесу державною мовою. Проте цей припис набере чинності аж 2030 року!

У сфері науки (ст. 22) вже, як звично у п. 1, йдеться про те, що мова науки – державна, проте чотири наступні пункти допускають мови ЕС та англійську: «*Наукові видання публікуються державною мовою, англійською мовою та/або іншими офіційними мовами Європейського Союзу*» (п. 2). Дисертації, автореферати та відгуки опонентів приписано публікувати також державною або англійською мовою, а, на бажання здобувача, захищати англійською мовою.

Вважаємо, що саме в науці слід піднімати статус української державної мови, зокрема, як творення наукового стилю і питомої термінології, а також як способу формування для української мови світового конкурентоспроможного поля. Тому

двоїсте формулювання про опублікування наукових робіт і захист дисертацій «державною мовою або англійською мовою» не реалізовує цього завдання. Така націє захисна пропозиція чітко викладена в законі 5669: *«Результати фундаментальних та прикладних наукових досліджень, отримані у державних наукових установах та державних наукових організаціях, а також у державних та комунальних вищих навчальних закладах, публікуються в Україні українською мовою. Інформація про результати фундаментальних та прикладних наукових досліджень може бути перекладена та опублікована іноземною мовою»* (ст. 28, п. 4).

Амбівалентний характер має і стаття «Державна мова у сфері культури» (ст. 23). Попри п. 1, де *«Держава забезпечує застосування державної мови у сфері культурі»*, у п. 2 цей припис спростовано *«творчим задумом організатора заходу»*, який легко і законно без будь-якої мотивації заводить у культурну сферу держави чужу мову, найчастіше російську: *«Мовою проведення культурно-мистецьких, розважальних та видовищних заходів є державна мова. Застосування інших мов під час таких заходів дозволяється, якщо це виправдано художнім, творчим задумом організатора заходу, а також у випадках, визначених законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України»* (п. 2).

Показово гібридною є стаття про державну мову друкованих засобів масової інформації (ст. 25, п. 4. Державна мова у сфері друкованих засобів масової інформації), відповідно до якої допустимі друковані ЗМІ іншою мовою та ще й в окремо взятому місці: *«У кожному місці розповсюдження друкованих засобів масової інформації друковані засоби масової інформації державною мовою мають становити не менше 50 відсотків назв друкованих засобів масової інформації, що розповсюджуються в цьому місці»*.

Системна помилка законів з мовним питанням, ухвалених у час президентства П. Порошенка, пов'язана з наскрізним квотуванням як не самої мови, то українськомовного продукту. Замість запроваджувати квоти на використання чужомовного продукту, український законодавець квотує власний простір, через що він йому і не належить. Це характерна ознака гібридної мовної політики

Цей же квотувально-угодовський підхід застосовано у сфері книговидання та книгорозповсюдження. Перший пункт цієї статті утверджує абсолютний полілінгвізм у видавничій сфері (і знову з покликанням на інший закон *«щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України»*): *«1. Видавець, внесений до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції, зобов'язаний видавати державною мовою не менше 50 відсотків усіх виданих ним упродовж відповідного календарного року назв книжкових видань. Ця вимога не поширюється на видавничу продукцію, видану кримськотатарською мовою, іншими мовами корінних народів чи національних меншин України за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів відповідно до закону щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України»* (ст. 26, п. 1). Понад то, у п. 2 йдеться про розповсюдження книжкових видань мовами ЄС, а також про *«спеціалізовані книгарні, створені для реалізації прав корінних народів, національних меншин»*. Себто література мовами національних меншин і корінних народів може бути в будь-яких книгарнях та ще й до того ж у спеціалізованих.

У період виняткового розвитку інформаційних технологій особливого значення набуває функціонування мови у сфері користувацьких інтерфейсів комп'ютерних програм та веб-сайтів (ст. 27). Позаяк стаття нараховує аж вісім пунктів, то обмеження статусу державної мови більше ніж очевидне. Основний посил цієї багатопунктної

статті в тому, що комп'ютерна програма з користувацьким інтерфейсом *«повинна мати користувацький інтерфейс державною мовою та/або англійською мовою, або іншими мовами Європейського Союзу»*, хоч, як зазначено в п. 6, для користувачів в Україні державною мовою має завантажуватися за замовчуванням. Показово обмежує державний статус української мови п. 8 статті, оскільки в спеціалізованому науковому, технічному, медико-діагностичному та іншому професійному обладнанні нехтує державною мовою на користь англійської. Такий підхід засвідчує не просто вторинне ставлення до державної мови, але й блокує розвиток наукової термінології у вузьких галузях на питомій основі, а отже, не актуалізує ні можливостей українського поняттєвого дискурсу, ні мови.

Амбівалентний характер має ст. 38 (*«Державна мова у зверненнях до громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб»*), що допускає звернення до громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб іншими мовами. У такому разі представники цих інституцій мають бути поліглотами.

2. Про вторинність мовного закону.

Вторинність мовного закону полягає в системному відсиланні до інших законів, де принагідно виписане мовне питання: закон *«Про судоустрій і статус суддів»* (ст. 14), закон *«Про національні меншини в Україні»* (ст. 21, 23, 26, 29, 32), що чомусь названий *«законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України»*, закон *«Про кінематографію»*, *«Про державну підтримку кінематографії в Україні»* (с. 6), закон *«Про телебачення і радіомовлення»* (ст. 24), *«Про захист прав споживачів»* (ст. 30) чи так звані *«спеціальні закони»* в освіті (ст. 21).

У ст. 14 (*«Застосування державної мови в судочинстві»*) віднаходимо поклик на закон *«Про судоустрій і статус суддів»*, в якому статус української мови обмежено правом використання іншої мови. Якщо у ст. 12, п. 1 цього закону йдеться про те, що *«судочинство і діловодство в судах України проводяться державною мовою»*, то п. 3 це показово спростовує: *«Суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють»*.

Винятковою щодо нівелювання державного статусу української мови є освітня ст. 21 з особливим п. 9, який у принципі заперечує дію цього закону в освітній царині, позаяк відсилає до інших законів: *«Особливості використання мов в окремих видах та на окремих рівнях освіти визначаються спеціальними законами»*. І цей *«спеціальний»* закон не забарився. 30 травня 2019 року в першому читанні проголосовано законопроект *«Про повну загальну середню освіту»*, ст. 5 якого має гібридно-угодовський характер. Квотування державної мови на всіх рівнях навчання здійснено залежно від етапу освіти (початкової (1–4 класи), базової (5–9 класи) і профільної (10–12 класи) та етномовного принципу носіїв: корінні народи України (кримські татари, караїми, кримчаки), національні меншини з мовами ЄС, інші нацменшини. Всі ці рівні освіти і чужомовні категорії населення об'єднані процесом навчання мовами меншин: *«Особи, які належать до національних меншин, мови яких є офіційними мовами Європейського Союзу, та реалізують право на навчання мовами відповідних національних меншин, здобувають в комунальних та корпоративних закладах освіти відповідно до вимог державних стандартів:*

базову середню освіту державною мовою в обсязі не менше 20 відсотків річного обсягу навчального часу у 5 класі з щорічним збільшенням такого обсягу (не менше 40 відсотків у 9 класі);

профільну середню освіту державною мовою в обсязі не менше 60 відсотків річного обсягу навчального часу.

Особи, які належать до інших національних меншин, здобувають в комунальних та корпоративних закладах освіти відповідно до вимог державних стандартів базову та профільну середню освіту державною мовою в обсязі не менше 80 відсотків річного обсягу навчального часу» (п. 7).

Особи, що належать до корінних народів та національних меншин, здобувають **початкову освіту** державною мовою в обсязі від 10 до 20 відсотків (п. 4, 5, 6). Понад то, відповідно до п. 8, у кожній школі можна відкрити клас з мовою нацменшини: *«Право на навчання мовою корінного народу чи національної меншини України реалізується шляхом відкриття окремих класів з навчанням відповідною мовою поряд із державною мовою і не поширюється на класи з навчанням українською мовою.*

Клас з навчанням, поряд з державною, мовою корінного народу чи національної меншини України, відкривається відповідно до вимог цього Закону за наявності достатньої кількості заяв про мову навчання від учнів (або їх батьків), які належать до відповідного корінного народу чи національної меншини».

Викликає застереження припис (п. 11) про право приватних закладів *«вільного вибору мови освітнього процесу»* (за умови оволодіння їхніми учнями державною мовою відповідно до вимог державних стандартів середньої освіти). Така ж лазівка з правом вільного вибору мови навчання в закладах вищої освіти закладена і в законі *«Про вищу освіту»* (ст. 48, п. 3). В умовах слабкої національної держави, війни з Росією, розхитаної національної свідомості така модель не працюватиме на укріплення нашого суверенітету, про що свідчить анексований Росією Крим, окупована третина Донбасу. Саме там був найнижчий відсоток загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання: Севастополь – 2.2%, АР Крим – 5.4%, Донецька область – 32.9%. У вищій школі – найменший відсоток у Севастополі: 3.6%, в АР Крим: 13.5%, в Донецькій області: 37.1%, в Луганській: 52.5% (станом на 2006 рік) [5, с. 202, 204].

Подібні проблеми назрівають на Закарпатті, де *«угорська сторона практично відтворила повноцінну власну систему освіти, в якій навчальний процес відбувається виключно угорською мовою. І це при тому, що загальнодержавну освітню політику місцеві діячі постійно звинувачують в надмірній українізації<...>. Загальновідомо, що організаційним та ідеологічним центром угорськомовної національної меншини на Закарпатті є угорський приватний виш – Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (далі – ЗУІ). Діяльність закладу започаткована на підставі Договору від 10.01.1994 між Товариством угорської культури Закарпаття, Берегівською міською Радою народних депутатів, Закарпатським Угорським педагогічним Товариством та Закарпатською реформаторською церквою. Інститут має право юридичної особи, відокремлений баланс, веде окремий облік своєї діяльності та фінансується рядом благодійних фондів, зокрема – угорським державним благодійним фондом ім. Бетлена Габора» [11].*

Рекордсменом у впливі на свідомість суспільства, і зокрема мовну свідомість, є телебачення та радіомовлення. Аналізований мовний закон замість того, щоб чітко і безальтернативно приписати державну мову в теле- і радіомедійному просторі (з відповідною квотою для корінних народів та нацменшин), відсилає користувача (див. ст. 24) до закону *«Про телебачення і радіомовлення»* [3], основна і наскрізна ознака якого *квотування українськомовного, а не іншонаціонального продукту* (ст. 9, 10).

Проте кричущою демонстрацією ліберально-гібридної моделі мовного питання є право використовувати інші мови без дублювання та озвучення в низці випадків, що

передбачені, зокрема: а) у репортажі з місця події (крім мови та реплік репортерів); б) у виступах, інтерв'ю, коментарях, поясненнях, запитаннях тощо осіб, які беруть участь у передачі (крім ведучих (дикторів) передачі), або в окремих репліках ведучих (дикторів) передачі в обсязі, обумовленому творчим задумом передачі; в) у будь-яких творах, виступах, виконанні тощо мовами корінних народів України(ст. 10, п. 7) [3].

3. Про прикінцеві та перехідні положення як відтермінування дії закону.

Прикінцеві та перехідні положення цього закону перетворилися в спосіб відтермінування його дії в 16-х базових статтях, що також підтверджує ліберально-гібридну модель розв'язання мовного питання в Україні. Звісно, цілком прийнятним є відтермінування дії статті про створення Національної комісії зі стандартів державної мови (ст. 7, 13), але за межами розуміння ЗНО державною мовою аж із 1 січня 2030 року (ст. 21, п. 3). Державну мову у сфері культури з виразною преференцією для мов нацменшин відтерміновано на два роки (ст. 23, п. 2–6, 8), у друкованих засобах масової інформації загальнодержавної і регіональної сфер розповсюдження – на 30 місяців (2,5 роки), у місцевій сфері розповсюдження закон запрацює – аж за 60 місяців (5 років) (ст. 25); у сфері книговидання та книгорозповсюдження – за 2 роки (ст. 26); у сфері користувацьких інтерфейсів комп'ютерних програм та веб-сайтів – за 3 роки (ст. 27). Для того щоб державною мовою упереміш із мовою, «прийнятною для сторін», запрацювала сфера обслуговування споживачів, потрібно півтора року (ст. 30), в охороні здоров'я, сфері транспорту, в технічній і проєктній документації, у сфері діловодства громадських об'єднань, політичних партій та інших юридичних осіб – 1 рік (ст. 33, п. 3–5; ст. 36, п. 5; ст. 31, ст. 37), у сфері реклами – 6 місяців.

Одну з найпрогресивніших і найдієвіших частин закону – штрафи (у розмірі від 200 до 500 неоподаткованих мінімумів) за його порушення – також відтерміновано на три роки [14].

Висновки

Виняткова небезпека цього закону полягає в тому, що через олігархічні провладні засоби масової інформації ліберальні політики подають його як неабияке досягнення громадськості на захист української мови. Це вдалий винахід у маніпулюванні суспільною свідомістю на тлі її незрілості суцільного «політичного анальфабетизму» певної частини нашої інтелігенції та загалу. Як слушно зауважує Д. Донцов, «*все діло в двоїстості національної психіки сучасного українця, яка робить із нього раба чужих ідеологій*» [2, с. 32] та у витворенні «*нації-гермафродита*» [2, с. 36].

Цей закон не забезпечує українській мові її державного статусу, а навпаки, винаходить найрізноманітніші лазівки, аби його обмежити (зокрема так зване квотування), що виявлено: 1) у змісті базових статей, 2) у вторинності цього закону через системне відсилання до інших законів, 3) у наскрізному відтермінуванні його окремих статей та відтермінуванні покарання за порушення. Показово про це свідчать три базові сфери буття нації: освітньо-наукова, культурно-інформаційна та державно-управлінська. У всіх них допущено іншу мову або ж мову, «прийнятну для сторін». Можемо констатувати, що завдяки цьому законові та мовним статтям у законі «Про освіту» (ст. 7), проєкті закону «Про середню освіту» (ст. 5) винайдено нову форму війни з українською мовою через піднесення статусу мов національних меншин. У прикінцевих положеннях зазначено, що протягом шести місяців з дня набрання чинності цим законом підготувати та подати на розгляд Верховної Ради проєкт закону щодо порядку реалізації прав корінних народів та національних меншин.

Себто впродовж цього часу спершу створено хиткий баланс протидіючих сил в Україні з перехідним періодом *від колоніальної мовної моделі до ліберально-гібридної* (а

не національної), де проросійські сили (партія регіонів та комуністична партія) вже не змогли через закон насаджувати російську мову, а пронаціональні сили ще не були спроможні диктувати українськомовний пріоритет через адекватний мовний закон. Врешті 2019 року проголосовано ліберально-гібридний закон, що поданий як виняткове досягнення української мовної політики, проте наголошено на його залежності вже від новогоєвропейського тиску: *«З моєї точки зору, закон є надзвичайно ліберальним. Ліберальнішим, ніж будь-який інший закон, який є в будь-якій іншій європейській країні. Нас за це дуже часто критикують. На жаль, ми змушені йти на певні речі, тому що відбувається тиск зі сторони наших європейських партнерів, які є членами НАТО... Є кілька країн, таких, як, наприклад, Угорщина, яка блокує наші активності в НАТО. І тому для того, щоб “вибити” такі небезпечні козири для нашої безпеки, ми робили все, аби задовольнити всі бажання тих людей, які переживають за наше майбутнє, ...тому закон дуже ліберальний і демократичний»*, – пояснив народний депутат України, голова комітету з питань духовності і культури М. Княжицький [13].

За період після Майдану 2014 року не вдалося утвердити національну модель мовного питання. Причина цього не так у політичному проводі держави, як в амбівалентному, нецілісному світогляді значної частини населення України та в опортуністичній м'якотілій мотивації більшості політиків, що системно піддаються внутрішньому та зовнішньому тискові. Це стало передумовою для витворення *антимілітарного політичного гібридизму* в усіх суспільних царинах, а відтак загрози реваншу *колоніальної мовної моделі*.

Література

1. *Бестерс-Дільгер Юліане*. Українська мовна політика з 1991 по 2009 рік: погляд ззовні // Мова і суспільство. Випуск 1. Львівський національний університет імені Івана Франка, 2010. С. 88–94.
2. *Донцов Д.* Модерне москвофільство. К. : «Українська прес-група», 2014. 71 с.
3. Закон України «Про телебачення і радіомовлення». Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3317-15>>[Дата звернення: 20 травня 2019].
4. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (№ 5670-д), 2019. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>>[Дата звернення: 14 червня 2019].
5. *Калитовська Оксана*. Мовна ситуація в сфері освіти // Мовна політика та мовна ситуація в Україні. Аналіз і рекомендації. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. С. 196–233.
6. *Кулик Володимир*. Мовна політика та суспільні настанови щодо неї після Помаранчевої революції // Мовна політика та мовна ситуація в Україні. Аналіз і рекомендації. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. С. 11–54.
7. *Масенко Л.* Мова і політика. К., 1999. 98 с.
8. *Мацюк Галина*. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики. Серія «Мова і соціум». Випуск 2. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені І. Франка, 2009. 210 с.
9. Мовні питання в Україні 1917–2000. Документи і матеріали. Сімферополь : Доля, 2003. 286 с.
10. Мовна політика та мовна ситуація в Україні. Аналіз і рекомендації. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
11. *Нечипоренко М., Поліщук О.* Чим займаються угорські приватні вишів України? Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2340120-cim-zajmautsa-ugorski-privatni-visi-v-ukraini.html>.>[Дата звернення 14 червня 2019].

12. Про Концепцію державної мовної політики. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010>.>[Дата звернення 14 червня 2019].

13. Україна може ухвалити найбільш ліберальний у Європі мовний закон. Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2601310-ukraina-moze-uhvaliti-najbils-liberalnij-u-evropi-movnij-zakon-deputat.html>].>[Дата звернення 15.06.2019].

14. Штрафи за порушення відстрочено на 3 роки. Режим доступу: <https://www.depo.ua/ukr/politics/shtrafi-za-porushennya-movnogo-zakonu-vidstrochili-na-3-roki-20190425954676>.>[Дата звернення: 15 червня 2019].

Referenses

1. Besters-Dilher, Yuliane (2010), *Ukrainian Language Policy from 1991 to 2009: External view* [Ukrainska movna polityka z 1991 po 2009 rik: pohliad zovni], Mova i suspilstvo. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, Vypusk 1, pp. 88–94.

2. Dontsov, D. (2014), *Modern Moscovophilism* [Moderne moskvofilstvo], «Ukrainska pres-hrupa», K., 71 p.

3. Law of Ukraine «On Television and Radio Broadcasting» [Zakon Ukrainy «Protelebachennia i radiomovlennia»], Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3317-15>.

4. Law of Ukraine «On ensuring the functioning of the Ukrainian language as a state» (№ 5670-д), 2019 [Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi»]. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>.

5. Kalytovska, Oksana (2008), *Language situation in the field of education* [Movna sytuatsiia v sferi osvity], Movna polityka ta movna sytuatsiia v Ukraini, Analiz i rekomendatsii, Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», K., pp. 196–233.

6. Kulyk, Volodymyr (2008), *Language policy and social guidelines for her after the Orange Revolution* [Movna polityka ta suspilni nastanovy shchodo nei pislia Pomaranchevoi revoliutsii], Movna polityka ta movna sytuatsiia v Ukraini, Analiz i rekomendatsii, Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», K., pp. 11–54.

7. Masenko, L. (1999), *Language and politics* [Mova i polityka], K., 98 p.

8. Matsiuk, Halyna. (2009), *Applied sociolinguistics. Linguistic policy questions*. [Prykladna sotsiolingvistyka. Pytannia movnoi polityky], Seriia «Mova i sotsium», Vypusk 2, Vydavnychiy tsentr LNU imeni I. Franka, Lviv, 210 p.

9. *Language issues in Ukraine 1917–2000. Documents and materials*, (2003), [Movni pytannia v Ukraini 1917–2000. Dokumenty i materialy], Dolia, Simferopol, 286 p.

10. *Language policy and linguistic situation in Ukraine. Analysis and recommendations*, (2008), [Movna polityka ta movna sytuatsiia v Ukraini. Analiz i rekomendatsii], Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», K.

11. Nechyporenko, M., Polishchuk, O. *What are the Hungarian private universities in Ukraine?* [Chym zaimaiutsia uhorski pryvatni vyshiv Ukraini?], Rezhym dostupu: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2340120-cim-zajmautsa-ugorski-privatni-visi-v-ukraini.html>.

12. *About the Concept of State Language Policy* [Pro Kontseptsiiu derzhavnoi movnoi polityky], Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010>.

13. *Ukraine can adopt the most liberal language law in Europe* [Ukraina mozhe ukhvalyty naibilsh liberalnyi u Yevropi movnyi zakon], Rezhym dostupu: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2601310-ukraina-moze-uhvaliti-najbils-liberalnij-u-evropi-movnij-zakon-deputat.html>.

14. *Fines for violation sare post poned for 3 years* [*Shtrafy za porushennia vidstrocheno na 3 roky*], Rezhym dostupu: <https://www.depo.ua/ukr/politics/shtrafi-za-porushennya-movnogo-zakonu-vidstrochili-na-3-roki-20190425954676>.

И. Д. Фарин,

*Национальный университет «Львовская политехника»,
кафедра украинского языка*

**ЛИБЕРАЛЬНО-ГИБРИДНАЯ МОДЕЛЬ
ЯЗЫКОВОГО ВОПРОСА В ЗАКОНЕ УКРАИНЫ
«ОБ ОБЕСПЕЧЕНИИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА
КАК ГОСУДАРСТВЕННОГО»**

В статье раскрыта сущность только что принятого языкового закона «Об обеспечении функционирования украинского языка как государственного». Закон проанализирован сквозь призму либерально-гибридной модели решения языкового вопроса в Украине. Доказано, что либерально-гибридная модель не способствует деколонизации Украины, а задерживает ее несамостоятельное и зависимое развитие.

Ключевые слова: языковой вопрос, либерально-гибридная модель, национальная модель, языковой закон, принцип квотирования.

I. D. Farion,

*National University «Lviv Polytechnic»,
Department of Ukrainian language*

**LIBERAL-HYBRID MODEL OF LANGUAGE ISSUE
IN THE LAW OF UKRAINE
«ON ENSURING THE FUNCTIONING OF UKRAINIAN LANGUAGE
AS A STATE LANGUAGE»**

The language issue in Ukraine is not a matter of communication, but a matter of power and national existence. The centuries-old status of Ukraine as a colony has led to the colonial position of the language of titular nation, however, despite the unsurmountable socio-political circumstances, it was the language that replaced the lack of sovereignty and provided conditions for the revival of Ukrainians as ethnonation. Scientific consideration of the adopted language law is of a primary importance in the de-occupation of the country.

Our aim is to reveal the essence of the law «On ensuring the functioning of the Ukrainian language as a state language», adopted on April 25, 2019, as an indicative product of the liberal-hybrid model of language policy in Ukraine. For this purpose we define the following objectives: to show the liberal-hybrid essence of the basic articles of the law; to prove the secondary nature of language law due to systematic reference to other laws; to interpret the final and transitional provisions as a way of delaying the operation of law for years.

This law does not provide the Ukrainian language with its state status, but, on the contrary, invents a variety of loopholes to restrict it (in particular, the so-called quotas establishment); that is revealed: 1) in the content of the basic articles; 2) in the secondary nature of language law due to systematic reference to other laws; 3) in the adjournment of separate articles of the law and punishment for violation. This is evidenced by the three basic spheres of the nation's existence: education and science, culture and information, state and

governance. A new form of oppression against the Ukrainian language in favour of languages of national minorities is invented in the law.

The law requires reporting to the society on its true analysis and immediate amendments.

Key words: language issue, liberal-hybrid model, national model, language law, quotas establishment.